

ŠOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol poli in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 4. V torek 25. januarja 1853. II. tečaj.

Tonček v šoli.

Prišel je ponedeljek, o katerem se je imela, kakor so g. fajmošter oznanili, šola začeti. Zdelo se je, da je ti den za celo faro terd praznik. Ob sedmih je veliki zvon slovesno povabil. Veselo je bilo viditi, da g. fajmošter niso zastonj pridigovali. Od vsih strani so ljudi v cerkev hiteli, kakor sveto nedelo. Vse je bilo praznično oblečeno. Fanti in deklice, ki so že prej v šolo hodili, so s veselim licom skakali proti šoli svoje knjige pod pazduho ali v torbici čez ramo. Fantiči in deklíčice, ki so še letos v šolo hoditi začeli, so nekako bojazljivi in tiho dalej koračali, — atej ali mamica alj kak bolj odraščen brat alj sestra so jih pri roci peljali. Sčasom se je šolska izba napolnila. Serčno veselje se je gosp. učitelju na očeh poznalo, in vse so prijazno sprejeli in pozdravili. Šla je že ura na osem. Sedaj šolarčki po versti stopijo, in zaporedoma lepo sparani — narprej deklice potem fantiči — tiho proti cerkvi stopajo.

Bilo je ljudi v cerkvi, da se je vse terlo. — Gosp. fajmošter stopijo pred oltar in zapojó: „Veni sancte spiritus“ — pridi sv. duh. Per žegnej maši so otroci tako mično peli, da se je v marsikaterem očesu svetla solza blisketala. Gotovo je tisti nebeški prijatelj, ki je na zemlji male k sebi klical in jih blagoslovil, te mile glasove nedolžnih otročič vslišal, in bode jim dal moč in veselje, pridno v šolo hoditi, se veselo učiti, se lepo zaderžati in tako rasti kakor v starosti, tako tudi v ljubezni pri Bogu in ljudeh. Po dokončanej sv. maši so se g. fajmošter pred oltarjem obrnili in vse prav ginljivo pohvalili, — farmane, da jih je toliko dones v cerkev prišlo in šolskeje mladine lep izgled dalo, — štariše, da so

svoje otroke s vsim potrebnim oskerbeli, jih o pravem času u šolo pripeljali in očitno pokazali, da jim res na sercu leži, svoje otroke po božjej volji keršansko za te in uni svet izrediti, — in tudi so pohvalili šolsko mladino, da se je tako obilno sbrala in da skoraj nobenega ne manjka, ki je že za šolo dorastil in zrel, so še enbart kratko in jaderno rekli, da je za človeka nar večja sreča, v mladih letih se pridno učiti in dobrega vaditi, in so slednič jih lepo opomnili, prosili in zarotili, nikar šole zanemarati in iz nje ostajati.

Po tem se je šolska mladina v šolo vernila. —

Kako bi si šola dosti učencov pridobila.

Naj bo šola še tako dobro uredena in osnovana, ako pa le malokdo za njo popraša in poskerbi, ne more nikakor to biti, kar bi biti in storiti mogla. Šola si mora pred vsem drugim čast in veljavo pri stariših, otrocih in celej sosesčini pridobiti in ohraniti. Dobro bi bilo tedaj, da bi učitelj:

1. Povsod in vselej le več djansko kot besedno pokazal, da mu je prid in blagor izročene mladine čez vse drugo prav globoko pri sercu. — Če stariši vidijo, da učitelj resnično učitelj biti želi in si prizadene, mu bodo svoje otročiče zaupno izročili in ga spoštovali.
2. Učitelj naj svoje učence zmirej prijetno in mikavno uči, in naj jih prav modro po otroških in zmožnih stopincih vodi, da se jim tako šola in nauk ne ogreni in pristudi. On naj tedaj od svojih učencov nikoli kaj nezmožnega ne pričakuje in tirja, in naj vse opusti, kar bi jim preveč in prenapeto bilo. Dobro je, da se učencem večkrat kaka nedolžna in mladosti primerjena veselica napravi, da se jim mične povestice povedo in pesmice zapojejo, ali da se jim včasih kaj družega lepega da in pokaže, da po tem takem šola suha in sama na sebi ne postane. Ko šolarji vidijo, kaj in koliko se na dan lepega in novega nauče in slišijo, pridejo radi v šolo in se pridno uče. In če otroci šolo in učitelja ljubijo, se ravno to tudi pri stariših pokaže in širi. —

3. Učitelj se mora v šoli z vsimi učenci pečati. — Tudi tisti učenec, ki le malo zna in odgovoriti more, se mora večkrat poprašati in prijazno spodbuditi, da ne obupa in veselja ne zgubi. Ko šolarji vidijo in slišijo, da učitelj vsem od konca do kraja koristen in dobroten biti želi, si radi prizadejejo, da ga ubogajo in mu veselje store. — Spomnim se, kako je neki šolar dobro odgovoril, ki so ga prašali, zakaj da je zmiraj le hudoben. Rekel je: „Hudoben sim, saj zmiraj pravijo, da sim hudoben.“ —
4. Učitelj naj se pri kaznovanju otroških pregreškov nikoli ne prenagli. S pretepom in z ozmerjanjem si ne bo ne pri otrocih ne pri stariših ljubezni in zaupanja pridobil.
5. Šolski zapisnik in imenik naj se večkrat prebere, posebno takrat, kadar učencev v šoli manjka, da vsak vidi in ve, kako zlo učitelju težko de, ako se šola opušča in zamuja. Tudi pri stariših se mora včasih zavoljo tega prijazno poprašati in pomeniti.
6. Dobro je, ako šolski gospodarji večkrat v šolo pogledat pridejo, da to in uno poprašajo, in pozvedo, kaj in kako se v šoli godi. Dobro je, da tedaj včasih ta in uni gospod učence lepo spodbudi, zato ker so učiteljeve vsakdanje budila že prenavadne in tedaj tudi toliko ne zdajo.
7. Začetek in konec šolskega leta naj se vselej, kar je mogoče, slovesno obhaja. Šola naj bi se takrat vselej kot prva in naj imenitniša otroška izreja s sveto besedo živo razložila in prav serčno priporočila. Ni tedaj dosti, da se le oznani in reče: „Šola se bo pričela po navadi“; treba je, da se ne le takrat, ampak vselej pri vsaki priložnosti lepo omeni in priporoči. — Veselo mi je serce na tistem igralo, ko sim slišal in vidil, kako je neki gospod duhovnik, ki je ves iskreni šolski prijatelj, kako je v začetku in koncu šolskega leta v cerkvi svojim farmanom otroško izrejo in šolo preserčno priporočal in živo razlagal. Bilo je pa tudi v tisti šoli šolarjev, da se je vse terlo. Slišal sim stare ljudi, ki so zdihovali po svojih zgubljenih mladih dneh in so si vošili mladi biti, da bi se mogli z otroci vred učiti in šolo hoditi.

Nedeljska šola je bila napolnjena z ljudmi vsake starosti. Vsak si je prizadeval, da bi kaj šolskega nauka pridobil in nabral. — Učitelj je imel tukaj sicer dosti opraviti, pa vendar kratke in sladke ure. Oj sim mislil, tukaj bi bilo dobro biti; tukaj se seje in žanje obilno! —

8. Velik šolski sovražnik je tudi denar, če je tako narejeno, da morajo stariši od otrok, ki jih v šolo pošiljajo, plačevati. Stariši se le preradi naveličajo plačevanja, in tako svoje otroke doma priderže in imajo. Šolski denar, če bi že biti moral, naj bi se ne odraštoval le samo od učencev, ampak brez razločka od vsih za šolo pripravnih otrok, ktereга naj bi pa le kdo drugi, ne pa učitelj poberati moral. Žalostno je, če mora učitelj na suhe mesečne krajcarje čakati, se za nje puliti in jih večkrat še lepo sprositi, akoravno jih je že trikrat terdo zaslužil. — Da bi Bog dal že enkrat učiteljem boljše čase! —

A. Praprotnik.

Angel v potrebi.

(Zgodovinski katekizem.)

„Leta 1841 je živela v hudej zimi v Antverpnu prezboga družina. Mraz je bilo v njih stanici kakor na ulicah. V lohkej postljici sredi stanice je ležalo bolno dete, ki je bilo slabo, kakor bi se bilo imelo skorej v drugo posteljico prenesti, kjer človek ne terpi več mraza ne lakote. — Zravno je sedela mlada žena, je z obema rokama obraz zakrila, in je bila merzlo in revno oblečena; oh! grozno revno in merzlo! Ne vem, kaj je tukaj sedela; samo njene roke so bile mokre, in obličje tudi; morda se je jokala.

Kar se zasliši izza merzle peči glas: „Mamka, mamka! kako sem lačen!“ Bil je deček pet ali šest let star, ki je zavpil. Ali mati nič ne odgovori, in sedi ko okamnjena. Otrok spet začne in pravi: „Oh dajte mi vsaj količkaj jesti, — jaz ne morem skoro nič več prestati; bodite tako dobri!“ — In zdaj mati vsa obupna vkviško pogleda in reče: „Janezek bodi tiho za božjo

voljo! saj jez tudi sama gladu umiram.“ Ali otroče spet začne: „Dajte mi no majčkino, prosim vas, — lepo vas prosim!“ In mati ni mogla tega dalje prenesti, seže pod posteljo, izvleče majhen pokrajcarski kruhek in reče: „Na ga, hranila sem ga, da bi tvoje sestrice kaše iz njega skuhala, — pa saj je revci ne bo več treba.“

Deček se verže na-nj kakor mlad volk, — in vendar, ko ga je željno polovico snedel, in mu jed še bolj jela dišati — prinese otrok polovico materi nazaj in pravi z milim glasom: „Nate, — to sem sestrici pustil“, in potlej gre spet k peči nazaj.

Čez pol ure oče nazaj pride, ženo ves žalosten pogleda in pravi: „Reza! grozno nesrečni smó. Celo jutro že pri železnici stojim, nisim še krajcarja zaslužil. Smert bi si želel; ne vem več kaj početi.“ — Med tim reče Janezek: „Oče, strašno sem lačen! ali niste nič kruha prinesli?“ — Oče malega temno pogleda, da se zboji in reče: „Oče! saj ne bom več!“

In ko oče še malo dete vmirati vidi, — se mu je hotla duša v žalosti in britkosti vtopiti, in zastonj premišluje, kako iz te stiske priti. Naposled pravi: „Zdaj drugega ne vem, kakor samokolnico (voziček) prodam.“ — In to je bilo edino orodje, ki si je dozda delavec z njim kruh služil!

Vsak petek je v Antverpnu na tergu dražba (licitacia), na ktero vsak prinese, kar hoče. Mož je dal možu, ki draži (licitira) voziček, in čaka strašno žalosten, dokler na-nj versta ne pride. — Ravno zdaj greste dve bogati gospodični čez terg, in-nju ena reče drugej: „Poglej no; kako grozno je unle mož otožen in žalosten.“ — Bliz njega obstojite; in slišite znanca, ki je z njim govoril ter ga prašal, kaj da tó dela, in tako njegovo potrebo zveste. — Pomenite se tedaj, kaj naj bi storile. Z drugimi vred kupujete in ženete, in dobite voziček za 27 frankov (to je: za kakih 10 goldinarjev). Vse se je čudilo in smejalo, da so tako gosposke ženske samokolnico na dražbi kupile. Koj plačate, in rečete možu, da naj jim ga domu pelje, — za to vam bodeve že posebej plačale. — On pak ni hotel, rekoč, da ima silno opravilo; berž je hotel kaj jesti nakupiti za svojo lačno družinico. — Prašate ga, kje da stanuje, in ko jima je to povedal, mu pravite, da

mu ni nič v stran; ravno tje da naj voziček pelje. Zdaj se jima vdá; vender se je moral na poti še muditi, da so gospodične krompirja, kruha, in derv in en pisker rajža kupile, in na voziček naložile.

Kadar do hiše, ki je mož v nji stanoval, pridejo, je mislil, da bo moral še dalje peljati, se odkrije, rekoč: „Dopustite mi, da na en trenutek tu vnoter stopim.“ Gospodični greste za njim v stanico, in vidite strašno revščino. Žena leži kakor mrtva na tleh, in deček kriči: „Mati, dajte mi kaj jesti, dajte mi kaj jesti!“ — — Mož je menil, da je žena že mrtva in začne na ves glas se plakati. Pa ena gospodičen mu da denarjev, in mu reče po vina skočiti. Ženi v omedlevcah so vina vlili, dajo otročiču jesti, in otročé je in veselo v milo dobrotnico gleda. Naposled se žena zopet zavé. — Zdaj še le ste rekle možovu: Samokolnica je vaša in vse, kar je na njej; za naprej ne bote več take revščine terpeli. Stanujeve tù in tù; kar vselej k nam pridite, kadar vam bo spet sila.“ — Mož ne more umeti ali je res ali ne, kar sliši, — in ne besedice ni mogel izreči, temuč le solze veselja in hvaležnosti je pretakal.

Za bolno dete pa ste obljubile po zdravnika poslati, in po tlej greste domu, in po poti dolgo časa nobena besedice ne zine, ker ste bile obé pregloboko ginjene. — Ali pozneje je djala ena drugej: „Ni ga večega veselja na svetu, kakor v potrebi ko angel varh priti.“ — In od zdaj ste še bolj goreče postale, po vbogih hišah potrebo in revščino same poiskati ter s svojo obilnostjo pomoč in veselje prinesti, in mnogo mnogo ljudem pravi božji angel biti. — Takole človek pripomore, da se četrta prošnja izpolnuje, da namreč vsi kruha dobé.

Listonoša.

* Iz slov. Gradca. 9. t. m. smo v Mislinjah pri Turjaku milobno veselico imeli. Čast. g. Viktor Puher kaplan v Št. Ilu, kjer so že četrto leto vinograd Gospodov zvesto in skerbno obdelovali, posebno pa šolski mladeži prav serčen prijatelj bili, za katero so ondi tudi slov. bukvarnico ali čitavnico vtemelili, so se na vikši škofovi klic kakor katehet v Celje iz našega kroga odpravljali. Vse jih je ljubilo; dan njih poslovljenja je to vidno po-

kazal. Milo se je človeku storilo, viditi in slišati, kako se je malo in veliko okoli dobrega pastirja krožilo, ter mu roko poljubljaše za prijete dobrote se zahvaljalo, njegovim prošnjam se priporočevalo; viditi in slišati, kako težko so se učenci in učenke svojiga dobrega učenika ločili, učenika, na koje so bili že tak navajeni, učenika, iz kterega ust so tolikokrat naj potrebniši, naj lepši in prijetniši resnice svete vere slišali, se učili! Blagor starišem, ki takšnega prijatla svoje mladine imajo!

Iz serca Celjanom to srečo privošimo.

Zasluge imenovanega gospoda za šolo prispoznavši so posestnik ondašnjih fužin blagorodni gospod *Anton žl. Bonacca*, krajni ogleda Šentilske šole, za kojoj že dolgo po očetovo skerbijo, — njih blaga hiša je delječ in po širokim znana — so njemu večerko opomenutega dneva poslovljico (valete) napravili, pri koji nas je več pričijočih bilo.

Ko sim ravno od šolskih zaslug nekoliko pregovoril, moram še blagodelne gospodične *Antonie žl. Bonaccare* opomniti, ki slavno imenovana biti zasluži. Ta žlahna gospodična mnogi mnogi krajecar na žertvenik (oltar) ljubezni bližnega položi, posebno pa male v Gospodu sprejema in v tej reči veliko dobrega za šolo stori. Ona ne skerbi samo za primerne darila o šolskej skušnji, pridue in borne učence in učenke tudi med letom s šolskimi knjižicami, za njih veliko tudi z potrebno obleko oskerbljuje, da se pri svojem božtvu vendar le šolske dobrote vdeležvati zamorejo. Hvala in slava in nebesni blagor tej blagodelni domorodkinji! Koliko otrok mora zavolj revšine na duši in telesu zanemarjenih doma ostajati, ker potrebnega obutila in druge obleke nimajo, da bi dobrote šole enako drugim otrokam vživali! O da bi Bog več takšnih serec k blagodelnosti odperl, da bi v revnim bližnim, posebno v malih Kristusa Jezusa svojega Gospoda spoznali, ter jim radi od svojega blaga, ki ga od Boga imajo, po svojem zmoženji na žertvenik ljubezni bližnega polagali in tak za blagor mladine po volji božji skerbeli!

Iz slov. Gradca vam nimam ravno kaj važnega pisati. Slovenšina tukaj le tako rekoč bolj klije. Jaz sim si prizadeval te dve leti, kar sim pri svojih opravkih mogel veči učence v III.

razredu nekoliko v njo napeljati, pa vam odkrito povem, da imam velike zapreke. Ali nič ne dene, kolikor toliko se bo z Božjo pomočjo že zgodilo. Pritožba, ki jo je enkrat, če se prav spomnim, 48. leto doneslo, ko me še v slov. Gradcu ni bilo, še kaj tudi zdaj velja, da pri drugem slov. opraviu orglači po nemško krožijo. Pa jaz se v tej reči nečem pečati in zamere imeti, če mi ravno težko stane; tudi to se bode zravvalo.

Drobtinčica.

* 10. tega mesca je bil g. Matia Majar, fajmošter v Gorjah, slovesno vpričo g. dehanta in okrajnega glavarja v šolo vpeljan. Celo leto ni smel v šolo, ker mu je to — — srenjski župan gospod Milonik prepovedal. Gospoda komisarja sta g. Milonika vendar prepričala, da po cesarskih postavah ni župan temuč fajmošter — gospod v šoli. G. Milonik je obljubil, g. fajmoštra za pravega postavnega gospoda v šoli spoznati in v šolski nauk nikar se več vtikati. Čudno se nam pri tej reči le to zdi, kako je sl. komisija mogla privoljiti, da se ima v šoli čisto slovenske fare le samo keršanski nauk po slovensko učiti, vse drugo pa terdo po nemško. Otroci ne bojo znali katekizma brati in se ga iz glave učiti; g. katehet Bog daj srečo! —

Društvo sv. Mohora.

* Do dones je število družtvenikov že naraslo do 720; posebno iz Kranjskega se dan na dan novi družtveniki oglasujejo. Slava! —

* Dobro bi bilo, da bi gg. družtveniki to reč pretresli in svoje misli v „šolsk. prijatelju“ na znanje dali: ali bi dobro bilo, da bi mogli družtveniki nekaj denarja tako vložiti, da bi potem družtvene knjige svoje žive dni brez vsega plačila dobivljali; in koliko bi imeli plačati enbart za vselej?

Dalej so pristopili: 642. Jan. Kastelic, kapl. v Krajnu; 643. g. Jan. Lenart, fajm. v starem tergu; 644. g. Ant. Černe, kapl. v starem tergu; 645. g. Jož. Pfeifer, učitelj v Ljubli; 646. Šola v Komendi. 647. g. Polc Jož., c. k. sod. adjunct v Verhniku; 648. g. Marinič Jan., osmoš. v Celov.; 649. g. Comel Andrej, c. k. kadetfeldvebel in učitelj v Bergami; 650. g. Pukšič Fr., kapl. pri sv. Ani v slov. gor.